

СВОБОДА
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturdays & Mondays issues combined) by the Ukrainian National Association Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1103 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати надіслані матеріали.
Адреса: "СВОБОДА", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ЗА ЗДОРОВЕ РОБІТНИЧЕ ПРАВО

У минулий понеділок 28 квітня ц. р. Сенат з подивом-гідною одностайністю 88 проти 0 прийняв новий робітничий закон. Його характер обмежений виключно до встановлення державної контролю над фондами робітничих спілок, призначених на суспільну оцінку на виплату членам спілок допомоги при безробітті, хворобливих, вдовиних пенсій і т. п. У ході дискусії над цим законопроектом запропоновано 39 поправок, які мали б поширити той характер закону на різні інші болячки нинішнього робітничого руху в ЗДА. Остантє перемога думка передати справу широкого законодавства під спокійний і нормальний розгляд на комісії, прийнятій в американській законодавчій процедурі шляхом публічного переслуховування. Вирішення проти закону, що Конгресс хоче "втратити" існуючі проекти зміни робітничого закону Тейлора-Гертлі з 1947 року, голова сенатської підкомісії в справах праці сен. Джан Ф. Кеннеді заявив про відмовлення переслуховування в цій справі на 5 травня ц. р.

Це — надзвичайно складна і одна з найбільш важких та найактуальніших справ, що їх має Америка. Звернувши тільки увагу на те, що з 172 мільйонів населення ЗДА під кінець минулого року на праці було 68 мільйонів осіб, з того числа зорганізованих членів робітничих спілок 18 мільйонів. Хоч — як видно з цих заокруглених цифр — до зорганізованого світу праці належить все ще тільки частина працюючих, проте 1. зазначений закон Тейлора-Гертлі стосується всіх працюючих, зорганізованих і незорганізованих і 2. 18 мільйонів членів спілок — це такі величезна армія, тим сильніша, що вона охоплює робітників із ключових галузей важкого й транспортного промислу.

Дні події гостро зачіпалили цю проблему: минулорічне сенатське слідство над зловживаннями в американських юніях і теперішня господарська рецесія. Факти переконували у кількох великих американських спілках з країнним засягом та їхнє пов'язання з злочинними елементами — саме і спонукали уряд та Конгресс мерщій перевести закон, який брав би в опіку бодрі фонди, складені з робітничих членських внесків і призначені для суспільної допомоги членам спілок, — щоб неосвічені одиниці з керівництва спілками не зловживали ними для власних цілей. Яка трудна й складна, ілюмі на практиці просто неосередня боротьба з отакими злочинними елементами в юніях, висказує некрова факт, що хоч Джимм Говард став у широкій опінії наше символічне зірцяття в зорганізованому робітничому русі, проте він таки був обраний і урядом, як президент півторамільйонної робітничої спілки шерифів. І тоді, коли найбільше керівництво робітничого руху — Генеральна Рада Американської Федерації Праці й Конгресу Промислових Організацій теж бореться проти зловживань у спілках і в цій боротьбі м. ін. виникла й оце Міжнародне братство шерифів, проте вона боїться, щоб загострене законодавство не спутало незалежності робітничих спілок. Але, швидко на практиці "і право на боротьбу за покращання умов праці" — це такі широкі поняття, що в них вміщуються й пропагандистські ковенції, що всі працюючі люди обов'язково примушувати, мусять належати до спілок, і прихильники ідеї добровільної приналежності до спілок та охорони не-членів спілок проти будь-якого покривдання. Існує також цілий шкляр потягів на структуру робітничих спілок та права й обов'язки їх членства і їхнього проводу. Наприклад, сен. Е. Ф. Новленд найбільше бореться за таємність голосування у виборі всіх юніонних урядовців та за примус юнію звітності про всі свої фонди — проти чого рішуче протестують всі нинішні робітничі організації.

Господарська рецесія, що почалася від осені минулого року, поставила руба проблему платення і цін, найбільше пов'язану з небезпечною інфляцією. Кожний робітник хоче вищої зарплатної плати. Але економісти вказують на небезпечку інфляції між цінами та платимими і вказують, що краще знизити ціни, ніж підвищувати винагороду. Однак, в країні вільної економіки неможливо регулювати ціни згори, а дорознична штовхас робітничі спілки до чимраз більших вимог. Виповіднення колективних договорів праці, які кінчаються з кінцем цього місяця в усіх трох великих центрах автомобільного промислу — Форда, Дженерал Моторе і Крайслера — та боротьба за їх продовження чи зміну в більшу користь робітників — це напактуальніше нині питання в американському світі праці, бо відносини праці в автомобільному промислі мірозради для всього важкого промислу в Америці.

Українська громада в ЗДА належить у своїй масі до світу працюючих. Тому вона хоче найкращого робітничого законодавства. Але вона повинна більше цікавитися спілковими робітничими справами, щоб мати на них безпосередній вплив.

О. Бабій
ОСИП ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ
(В сімдесяти роковини смерті поета)

(3)

А в одній вірші поет такими словами виявив свою тугу за волею і за Буквиною:

«Ой, видай я з хати, та й стану гадати:
— Коби то не зброя, не білі кабати.
Ой, тож бим полетів, як куля,
Дем орлом родився, дем орлом загинув».

Шукаючи способи покінчити австрійську військову службу, Федькович не раз навіть хотів утікати до Сербії, щоб вступити до сербської армії, або вихитати шукати хліба аж в Іспанії, а вешті думав навіть ходити з лірою по Україні і співати людям свої народні пісні. Пізніше, живучи у Львові, він купив собі аж чотири, укритий славною офіцерським лірою, навчився на тих

МІЖ КАПІТОЛЕМ І БІЛИМ ДОМОМ...

ТРАГІЧНА МІСТЕРІЯ КВІТНЕВОЇ НОЧІ

В самому осередку торговельної діяльності Вашингтону, на 10-й вулиці, між вулицями "Е" і "Ф", стоїть червоний триповерховий будинок, старого стилю і понад столітнього віку. Біля нього, на південній, зноситься вгору чи не десятиповерховий модерний будинок електричної компанії, а на північній, безвіконний мур кінотеатру, похорий, брудний, перерваний великими рекламними афішами.

Малий цегляний будинок, придушений високими сусідами, скромно ховається від очей прохожих. А проте, він — на другому місці щодо числа відвідувачів-туристів у цілій столиці, дармащо вступ до нього, незвичайно як на Америку, коштує гроші. Особливо великий наплив відвідувачів у квітні: бо в тому місяці, дев'яносто три роки тому, стався в цьому історичному в цій країні найтрагічніша подія.

В той час у цегляному будинку приміщувався т. зв. Фордів Театр. Тепер офіційна табличка при вході називає його "Музей Лінкольна", але всередині залишилися від театральної зали — без крісел, з правого боку, одна над одною дві ложі. Горішня прикрашена важкими оксамитовими завісами, і балконом її вкритий американським прапором з портрета Джорджа Вашингтона посередині. Від підніжжя ложі, вперек цілої сцени, ведуть чорною барвою позначені сліди вузликів. Це — сліди вбивства-атентатника. У прикрашеній ложі 14-го квітня 1865 року він убив Президента ЗДА, Абрагама Лінкольна.

Того вечора на сцені театру йшла комедія "Наш американський кузен". Була вона не надто блискуча, але легка й доволі весела. Це була сатира на молодого американця, що приїхав з візитою до своїх кузенів в Англію. Написав її англійський автор, який сам уважав її не відповідною для англійської публіки і послав шукати частя в Америці.

Президент Лінколін любив театральне мистецтво і сам був талановитим оповідачем комічних історій. Останні роки не давали йому ні часу, ні настрою відвідувати театр. Лінколін був змучений до крає. Фізично й психічно. Як тільки став він президентом, вибухнула трагічна, братовбивча війна між Північчю і Півднем Американської Унії. Лінколін відчував на собі тягар відповідальності за її початок і за її вислід. У рідних власній Республіканській партії проти нього росла опозиція. Вліті 1864 року, коли партія вибирала кандидатів на президентські вибори, він вважався кандидатом, бо бачив слабину своєї партії. Його історична велич і його бажання зберегти цілість Унії не знаходились це повного зрозуміння навіть серед своїх. Але, в почутті відповідальності за почате діло, він погодився кандидувати, і наріз зробив його Президентом урду. Але це не покінчило його турбот: Конгрес з більшістю партійних радикалів не пішов за своїм Президентом у найістотнішій для нього справі: в реконструкції

півдня. Він був змучений до крає. Фізично й психічно. Як тільки став він президентом, вибухнула трагічна, братовбивча війна між Північчю і Півднем Американської Унії. Лінколін відчував на собі тягар відповідальності за її початок і за її вислід. У рідних власній Республіканській партії проти нього росла опозиція. Вліті 1864 року, коли партія вибирала кандидатів на президентські вибори, він вважався кандидатом, бо бачив слабину своєї партії. Його історична велич і його бажання зберегти цілість Унії не знаходились це повного зрозуміння навіть серед своїх. Але, в почутті відповідальності за почате діло, він погодився кандидувати, і наріз зробив його Президентом урду. Але це не покінчило його турбот: Конгрес з більшістю партійних радикалів не пішов за своїм Президентом у найістотнішій для нього справі: в реконструкції

півдня. Він був змучений до крає. Фізично й психічно. Як тільки став він президентом, вибухнула трагічна, братовбивча війна між Північчю і Півднем Американської Унії. Лінколін відчував на собі тягар відповідальності за її початок і за її вислід. У рідних власній Республіканській партії проти нього росла опозиція. Вліті 1864 року, коли партія вибирала кандидатів на президентські вибори, він вважався кандидатом, бо бачив слабину своєї партії. Його історична велич і його бажання зберегти цілість Унії не знаходились це повного зрозуміння навіть серед своїх. Але, в почутті відповідальності за почате діло, він погодився кандидувати, і наріз зробив його Президентом урду. Але це не покінчило його турбот: Конгрес з більшістю партійних радикалів не пішов за своїм Президентом у найістотнішій для нього справі: в реконструкції

готові допомогти втілкам. Бут вірив у доцільність свого атентату, мріяв стати героєм. Президент і його гості, після стихійної овації публіки, сиділи в затинній ложі над сценою і слухали веселі діалоги комедії. Лінколін сидів у кріслі-гойдалці, з лівого боку біля нього Мері Лінколін, а під правою стіною — пара наречених. Лінколін, схилившись до дружини, тримав її ніжно за руку. Йшов третій акт...

Перед дверима президентської ложі мав стояти дижурильний старшина охорони. Доля хотіла, що черга припала на найближчий відповідний людину, жовніра, не раз караного за небажливий службу, любителя забав та чарки. Йому нудно було стояти на коридорі, то чому — подумав він — не відійти на хвилину, коли вни-зу біля театру з милий ресторанич? Туди він й пішов...

А в той час темним бичим коридором скрадався атентатчик. В одній руці у нього був револьвер, у другій стилет... Тихенько відкрив двері президентської ложі... Публіка почула стріл, але не бачила, як Лінколін похилився в своєму кріслі. Не бачила, як майор Ратборн кинувся на нападника, як упав під ударом стилета. Тільки бачила, як із президентської ложі вискочив на сцену нападник. Бачила йронію долі, хоч це її не розуміла: Бут, сепаратист з Півдня, вискакуючи з ложі, зачепив за прапор Унії, впав і зломив ногу. І це бачила публіка, як перебігав він сцену, чула, як крикнув щось, деякі кажуть, що це було "Так завжди тиранам!". Це було motto Вирджинії. І тільки тоді здивована публіка почула крик жаху з президентської ложі, і зрозуміла, що сталося. Була 10.15 година ночі. Для Абрагама Лінколина почалася вічна ніч, хоч що жив він декілька годин. Помер о год. 7.22 ранку наступного дня в домі кравця на вулиці театру...

Вбивник, хоч із зламаною ногою, добіг до коня, що стояв в алей за театром, і за 15 хвилин був уже в Меріленді, за мостом. В корми місці Сепрат знайшов першу поміч... За те що жінка згинула пізніше повисла. Лікар, що зловив йому ногу, пізніше став прокурором смертної кати. Бут утік лісами й багнами. Думав про себе, що стане героєм, але скоро розчарувався: самі прихильники південної сепаратії, приятелі, на яких покладався, називали його душегобом і не хотіли йому допомогти. Але він вті-ляв далі, перейшов Потомак і загинув далеко у Вирджинії. Там біля Фронт Роя, у фермерській stodolі, 20-го квітня оточила його погоня. Згинув від стрілу в запалений stodolі. Не дожив засуду і вершити своїм чотирма вяршани на шибениці. І не дивився засуду історії за свій вишюк. Не знав, що бив того, хто був найслабшийший для Півдня у своїх планах, що не карі й помсти шукав, а повороту до нормалізації. Зате новий президент Джан-Бут, актор, атлет, стрілець, романтик, підбивач жіночих сердець, завзятий південник-сепаратист. Віддавна снував він плани схопити Президента, щоб шантажувати північ-ні стейти, але не відвалюся. Тепер постановив убити ненавистного переможця, хоч в тому плані не мав уже багатьох прихильників: тільки чотириох іх було тут, усі призначені на вбивників: сам Бут — Президент, решта віце-президента Джансона, секретаря стейту Севала і генерала Грента. Ще декілька були

з Чернівець перенісся Федькович до Станиці Путилівської. У нього вже тоді народилася якась нехті до життя в місті, і він писав 1863 року до Кобилянського: "Хочу втекти від панів до простотолді". Колішній офіцер переодягнувся в гуцульський стрій і жив так, як живуть гуцули. Він помагав матері в господарстві, в неділю ходив до церкви, помагав дякові співати, читати "апостола", а мав такий сильний голос і співав так голосно, що вікна в церкві давлені і з його гуцульської вишиваної сорочки відлітали гудзики.

В тім часі поет був релігійний, дуже шанував духовенство, і коли зустрічав священника, то низько кланявся йому та цілував його руку, так, як цілували руки священників усі селяни. Листи до приятелів починав словами: "Слава Ісусу Христу". Поет ходив на гуцульські забави, весілля, витанцював із гуцулками так, як інші легіи.

Селяни полюбляли Федьковича і 1866 року вибрали його

Мирослав Прокоп
НОВИЙ ЕТАП ТРАДИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ МОСКВИ І УКРАЇНА

Це є п'ята з циклу восьми статей, що є спробою дати огляд сучасної політики Москви у відношенні до України та оцінку положення на українських землях і згадати емігранти.

З'ясовані досі елементи політики Москви в Україні вказують на великі труднощі, з якими зустрічається сьогодні визвольна боротьба українського народу. Паралельно, однак, з тим ідуть також шанси цієї боротьби. Вони випливають передусім з самої сили української нації та з її об'єктивних спроможностей боротьби за незалежність.

Елементи сили української нації та її визвольної боротьби

Першим показником сили української нації є факт, що вона існує, як окрема національно-політична одиниця, що живою в народі залишилась ідея культурно-політичної окремішності та ідея державної незалежності і що за здійснення тих ідеалів український народ веде боротьбу. По сорока роках політики більшовицької Москви, спрямованій на постійне духовне спустошення України та перетворення її в провінцію імперії, — це є велике досягнення українського народу.

Серед деяких кол на Заході, а подекуди й серед української еміграції, можна почути скептицизм щодо такої оцінки. Звичайно він має своє джерело в побоюваннях, що власне безоглядність політики Москви завдала серйозних ударів самій ідеї державної незалежності і послабила віру українських народних мас у можливість її здійснити. Ми не поділяємо таких побоювань, хоч, звичайно, не б'ємося применшувати існуючі труднощі і небезпек. Про них була мова в попередніх статтях.

1. Поперше, проти загаданого щойно скептицизму рішуче заперечує весь історичний досвід українського народу. Майже з небуття, по півторасторічній бездержавності, підняв український народ у 1917 році вже в перших днях революції. У 20-их роках нашої сторіччя українська нація виявила велику динаміку політичного й культурного росту, що його Москва застала тільки хвилею безоглядного терору. Одержавши тоді удари неперешкоди українському народові організувати власні сили спротиву під час другої світової війни і виявити себе перед світом як самостійний політичний фактор між гітлерівським молотом і більшовицьким козлом.

2. Не зважаючи на всі втрати, український народ здобув в другій світовій війні такий чималий досягнення. Ось деякі з них:

а. Ведена в роках війни і кілька років по її закінченні організована революційна боротьба, зокрема, боротьба УПА, мала величезний відгук серед всього українського народу, а також серед чужинців. Вистачить прочитати спомини чужинців, які побували в совєтських концтрапціях таборів і мали нагоду зустрічатися з колишніми воєнями УПА чи членами ОУН, щоб зрозуміти, яке історичне значення мали ці організовані дії для поширення ідеї активної

чно видно, що те, чого сьогодні єдиною бракує українській нації — це політичної волі, тобто справжньої державної незалежності. Важко подумати, щоб того не усвідомлювали наші брати на українських землях, зокрема, фахові кадри української інтелігенції. Історія колоніальних народів вчить, що з ростом фахової інтелігенції поневоленого народу завжди загострювались політичні конфлікти між ним і колонізаторами. Тільки аухо неосвіченого раба не чує брязкоту кайданів. Сьогодні більше доказів на те, що ця правда усвідомлюється серед широких кол української суспільності; чимраз голосніше піднімаються там голоси за політичну і соціальну свободу української нації, за справжню державну незалежність.

4. Таким чином приходимо до питання широкого фронту визвольної боротьби українського народу, що є найважливішим елементом сили нашої визвольної справи. При тому йде про боротьбу насичену політичною, хоч веденою у різних формах, під різними гаслами та на різних відстанях, отже в культурі в науці, в церкві, в господарстві, в шкільництві, в видавництві, в організаціях молоді, в професійних спілках і ін., отже у так званому легальному секторі.

Ось деякі приклади цієї боротьби:

а. Українські письменники, дослідники, діячі культури й читачі домагаються більшої свободи діяльності, зокрема, в студіях минулого України, борються за українську мову в літературі і в шкільній мові, вимагають нових журналів і збільшення тиражу існуючих, домагаються, щоб прислані в Україну чужинські настанови вивчали українську мову, щоб були реабілітовані знищені в 30-их роках діячі української культури і щоб були дозволені їхні твори.

б. Ведеться боротьба за те, щоб у школах і вищих навчальних закладах українська мова, щоб були реабілітовані знищені в 30-их роках діячі української культури і щоб були дозволені їхні твори.

в. С частинний спротив атеїстичній пропаганді і з позначки звороту до Церкви навіть серед членів партії і комсомолу.

г. Піднімаються також домагання, щоб українські шатари були забезпечені вузлами, які самі добувають, щоб Україна одержувала копоти на, житлобудівництво пропорційно до того, що одержує Москва, щоб українці користувалися з плодів багатого українського землі.

г. Численні голоси за те, щоб Україні дозволено хоч трохи вільний зв'язок з закордоном, щоб можна було випускати закордонні газети, щоб дозволено відвідувати чужі краї та пізнавати їх культуру.

Такі і їм подібні домагання не поодинокі. Вони дістаються на сторінки совєтської преси, значить, рахуються з їх масовістю. Москва дозволяє їх частинно публікувати. Правда, все це, по суті, нічого більше, як домагання культурної автономії і боротьба проти економічної експлуатації. На перший погляд, такі домагання звучать навіть дивно, як засіб боротьби в русі (Продовження на стор. 3-й)

